Արեւելեան Փոստ

10 ՓԱՐԱ

10 ՓԱՐԱ

Ա. ՏԱՐԻ. 1873 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 19 ՈՒՐԲԱԹ ԹԻՒ 42

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊԱՐՏԻՔ ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ

Օրագրի երկաւան Թուղթի մէջ կրկին հիմնատարագրեալ մի առանձ, որ դատաստանական իրաւանց վրայ խօսելով կը պահանջէր որ Խրիմեան Սրբազան դատի ընկերանայ. Ժողովոյ առաջին

եթէ կրնայինք մեր համաձայնել յիշեալ յօդուածին իմաստին հետ ընդհանրապէս, պիտի ըսէինք թէ՝ պ. յօդուածագրին նպատակը ընդհանուր Ժողովոյ վերիմեան Սրբազան դատելու իրաւունք ունենալ էր։

Սակայն ընդհանուր ժողովոյ իրաւունքն ըլլալով արդէն, հարկ չկայ զայն հաստատել աշխատելու, մանաւանդ եթէ այդ իրաւունքը կասկածելի ալ մի՛ալ չկայ։

"Ընդհանուր ժողովը իր նախագահը դատելու անձեռնհաս է" կամ իրաւունք չունի՝ ըսելու նոյնիսկ "ընդհանուր ժողովը նախագահը պարտաւորեալ է դատի ներկայանալ" կամ "ընդհանուր ժողովը պարտաւորեալ է դատել" ասոնք ամենքն ալ ընդհանուր ժողովոյ իրաւունքը կը սահմանափակեն։

եթէ դատաստանական իրաւունք կայ երբեք ապագայ մէջ, ըլլալու է ինչպէս նաև դատաստանական պարտիք, ուստի ինչ ուղղութիւն կրնայ ունենալ դատաստանական իրաւունքը ընդհանուր ժողովոյ վրայ։

Դատաստանական ատենի մը իրաւունքը՝ դատաստանի ենթարկելու մարդիկը (ոչ թէ ալ ըլլայ) պարտաւորեցնելու համար ունեցած պարտքին հաստատումն է։

Երբ դատող ատեան մը պզտակրօնութեան կողմը թողլով ենթակային վերաբերու և զայն յանդիմանել դատապարտելու ճգտանց կը մատնէ ինքզինքը, հոն դատաստանական իրաւունքը կսկսի, հոն արդարութեան պարտքը հաստատուած ... ընելու անհնարին կը լինի, հոն արդարութիւնը կտրատած է։

Ընդհանուր ժողովը եթէ իրաւունք ունի վերիմեան Սրբազան դատելու, պարտք մ՛ալ ունի զայն արդարացնելու դատելու, ուստի երբ դատելու իրաւունքը վերցած դնել կը չզոնի, պէտք է նաև զանի արդարացնելու դատելու համար պէտք եղած երաշխաւորութիւնը առնել հսկայ։

Դատական ամեն ատեան իր օրէնքն ունի, այդ օրէնքը՝ արդարութեան երաշխաւորութիւնն է։ Որ օրէնք չկայ, հոն արդարութիւնը երաշխաւորեալ չէ։ Ուստի ընդհանուր ժողովն ալ, այդ երաշխաւորութիւնը տուած ըլլալու համար, իր դատաստանական օրէնքը պէտք է ունենայ պիտի դատէ վերիմեան Սրբազան, և եթէ ամբաստանեալն անկէ ամբաստանեալն անուղղ. կամ ընդհանուրն եթէ ամբաստանողն արդար և ամբաստանեալն անիրաւ եղեւ, իր օրինօք պիտի դատապարտէ

ուին, և իր օրինօք պիտի հաստատէ նէ ուն ինքը։

Ո՛ր ատեան կուզէ թող ըլլայ, այն ատեանը որ դատելու պաշտօն ունի, օրէնք մ՛ալ ունի, որ ինքզինքէն արդարութիւնը պահանջելու իրաւունք, և յանդգնարար դատելոյն պատիժ վճիռ կ՛ուտայ։

Մանրամասն մը բացատրած ըլլալու համար ատոնք ունինք։

Եթէ ընդհանուրն ըսէ՝ թող Ժողովոյ Խրիմեան Սրբազանի դէմ բռնած ամբաստանութիւնն հաստատուելուցան նորին Սրբազնութեան վրայ, արդ՝ քանի որ Խրիմեան Սրբազան հրաժարած է իր պաշտօնէն, ընդհանուր ժողովին ինչ պատիժ պիտի անօրինէ նորա համար, և ոչ օրէնքով։ Իսկ այն ատեն թող Ժողովին որ ինքզինքէն արդար մը պիտի լինի, անոր ինքզինքը հաստատելու պարտքը որու պիտի վերադրէ և ոչ օրէնքով։

Եւ բնդհանրապէս՝ եթէ ընդհանուրն թէ թող Ժողովոյ բռնած ամբաստանութիւնն չհաստատուի, նորին Սրբազնութեան վրայ և թող Ժողովը զրպարտչի վճիռ ընդունի, արդ՝ քանի որ թող Ժողովը հրաժարած է իր պաշտօնէն, ընդհանուր ժողովին ուրիշ ինչ պատիժ պիտի անօրինէ այդ զրպարտիչ անձանց համար, և ոչ օրէնքով, և այն ատեն որ Խրիմեան ինքզինքէն արդար մը պիտի լինի, անոր ինքզինքը հաստատելու պարտքը որու պիտի վերադրէ և ոչ օրէնքով։

եթէ ընդհանուրն այս օրէնքն չունի, բնաւ դատաստանական է

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

(1813 թուին.)

9. ՇԱՀՈՒՐԻ ՄԱՐԴԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԱՑԻ

Գեղ որ էրեսը ելլէ՝ մարդ չէ ճանչնար. Պատմեն որ Շահուր, ո՛վ էր, ի՞նչ էր ճշդութիւն չկայ, բայց ասկէ երկար ատեն առաջ Պարսկաստանի մէջ ապրած ըլլալու է. ինչպէս որ կ՚երեւի, Պարսից արքունիքին մէջ ալ ծանօթ մարդ մը եղած է, որովհետեւ Շահուրի անունը հոն ալ կը յիշուի։

Ասկէ ետքը Շահուր Թուրքիա կ՚անցնի, ուր Սուլթան Մահմուտ Բ.ի ատեն կը մնայ։ Ինչպէս կ՚երեւի, Թուրքիոյ մէջ ալ մեծ պաշտօններ վարած ըլլալու է, որովհետեւ Սուլթան Մահմուտի մահուան տարին, 1839 թուականին, Ռումելիի Պէյլէրպէյի պաշտօնը կը վարէր։ Ասկէ ետքը Սուլթան Մէճիտի ատեն ալ մեծ պաշտօններ վարած է, ինչպէս որ Ռումելիի Վալիութիւնը, Սամսունի Մութասարրըֆլըքը եւ ուրիշներ։ Ամէն տեղ ալ իր արդարութեան համար մեծ համբաւ մը թողած է։

Ինչպէս որ ըսինք, Շահուր Պարսկաստանի մէջ ալ ծանօթ մարդ մըն էր, եւ Պարսից Նասրէտտին Շահին ալ մտերիմներէն մէկն էր։ Նասրէտտին Շահ 1848 թուականին Պարսկաստանի գահը կը բարձրանայ, եւ Շահուր ալ Պարսկաստան կ՚երթայ։ Հոն Նասրէտտին Շահ զինքը կը նշանակէ Ղարաղաճ Ահմետ Խանի հետ Պարսկաստանի Ատրպատական նահանգին մէջ ապստամբած Քուրտերուն դէմ կռուելու համար։ Ղարաղաճ Ահմետ Խանը Շահուրի մտերիմ բարեկամներէն էր, եւ Շահուր ալ անոր հետ Պարսկաստան գացած էր։ Ղարաղաճ Ահմետ Խանը Շահուրի հետ Ատրպատական կ՚երթայ, եւ Քուրտերուն դէմ կռուելով կը յաղթէ։ Ասկէ ետքը Շահուր Պարսկաստանի մէջ կը մնայ, եւ Նասրէտտին Շահի մտերիմներէն մէկն ըլլալով՝ մեծ պաշտօններ կը վարէ։

Շահուր Պարսկաստանի մէջ ալ մեծ համբաւ մը կը թողու։ Ամէն տեղ ալ իր արդարութեան համար

հասկանալ վերջապէս թէ այդ աստուածաբանական մեկնութիւնները ոչ միայն անհարազատ են ազգ մը ի բան բլլին և յօգտակարն առաջնորդելու, այլև շարունակ արգելք կլլան անոր իրական յառաջադիմութեանը։ Ուզածնուդ չափ պատրաստը վռնտեցէք։ Սիրելի Հայեր, ուզածնուդ չափ հոգ տարտարձու վռնտեցէք, բայց գիտցած ըլլաք որ ձեր և ձեր վարժարանաց վիճակը ինչ էնէ նայնը կը մնայ, քանի որ չէք կարող հասկանալ նախ թէ դաստիարակութիւն ունի անձանց և գործոց ուղղութեանը վրայ, և երկրորդ՝ թէ մարդկային ընկերութեան բարգաւաճման կամ անկման, յառաջադիմութեան կամ յետադիմութեան պատճառները շատ բազմազիտ են, զորս քննելն ու երևան հանելը երկարատև աշխատութեան և մեծ հանճարի գործ է։ Ես, Պ. Շահնուր, ոչ այնչափ ժամանակ կարող եմ զատել այդ գործին և ոչ պահանջուած հանճարն ունիմ. եթէ դուք այդ գործը յանձն առնուք և օգտակար գաս մը տաք Հայոց, ես իմ մասին ոչ միայն չեմ վշտանար, այլ ամենայն սիրով և երախտագիտութեամբ կօգտիմ ձեր գաղէն։

Ձեր նամակի վերջին մասը մանաւանդ յուսալս կրթեց գլխս, Պ. Շահնուր։ Ըօղուածիս որ տողերէն հետևցուցիք թէ ես Սահմանադրութիւնը դարձրեալ կը համարիմ. յօդուածիս որ տողերէն հետևցուցիք թէ պատրիարք չմ'ընդունելէն ետև՝ զանի ազատ, ինքնիշխան կը թողում իսկ գալով ձեր այն խօսքին թէ ըսբս փարոս փշոս մը գիտցած, Միապետական կառավարութեան պղծուածն ինչ, Սահմանադրականն ինչ բացատրած եմ. — կուզեմ աւելի ճարպանական լեզուով ինձի նկատել զայն՝ քան թէ հասանն իսորհրդածութեան արգիւնք...։

Ձեմ ուզեր այն ատենն որը գէտ ենթադրել զձեզ որ հաւատամ թէ Միապետական և Սահմանադրական սկզբունքներն ջրոս տարեկան տղայոց ալ հասկանալի են ձեր կարծիքով։ Ցիրաւի մեր ազգային վարժարանաց մէջ աշխարհագրութեան դասերու ատեն կառավարութեան ձևերու վրայ ալ կը խօսին փոքրիկ տղայոց. բայց կուզեմ հաւատալ թէ ձեր դատողութիւնը այդ իրողութեան վրայ հիմնուած չէ։ կուզեմ հաւատալ թէ գէթ Պ. Շահնուրները հասկացած են արդէն թէ այդ տեսակ բաները՝ երբ ժամանակին չեն ուսանդուիր՝ ոչ միայն անհասկնալի կըլլան, այլ և խմոպոխները տառապել կը բերեն։ Վերջապէս կուզեի հաւատալ թէ Պ. Շահնուրները այդ իմաստակներուն չեն քաջալերեր և անոնց ոճը բանեցնելու չեն նուաստանար պարզամիտներուն աչքը չլացնելու համար...

17 Հոկտ. 1873 Բ.

ՀՐԱՒԷՐ

ԱՌ ԱՆԴԱՄՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

Մեծապատիւ Էֆէնտիք

Ազգային վարժապետական ժողովոյ Ժ. նիստը պիտի գումարի յառաջիկայ կիւրակէ օր 21 Հոկտ. ի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին Դալաթիոյ։

Աւետանը պիտի բացուի ժամը 6 ին և գոցուի 10ին։

Ուստի կը հրաւիրեմք զՁեզ որ որ բարեհաճիք գալ և Ձեր պաշտօնը կատարել ազդասիրաբար։

Մնամք յարգանօք

ի Դիմաց Վարժ. Ժողովոյ

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ ԱՏԵՆՈՊԵՏ

Տ. Մ. ԷՆԳՈՒՐՃԵԱՆ Ս. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

1873 15 Հոկտեմբեր

ի Խորհրդարան Ղալաթիոյ

ԿԱՐԳ ԽՆԴՐՈՑ

1. Ընթերցուիլ Աւետագրութեանց.

2. Շարունակութիւն վիճաբանութեան Նախակրթարանի գրաբար և աշխարհաբար լեզուին վրայ։

ՆԵՐՔԻՆ

Մահմուտ Նէտիմ բաւա երեքշաբթի օր Լայտ ընկերութեան նիւ անուն շոգենաւով Ստանպուլ պաշտօնատեղին երթալու համար մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ։

Երէկ Ռուսիոյ դեսպան Իգնատիեվ զօրապետը Բ. Դուռ երթալով Արտաքին գործոց պաշտօնեայ Ռաշիտ բաշայի հետ երկար բանակցութիւն մ'ունեցաւ։

Պետական խորհրդոյ անդամ Պօղոս էֆէնտի երկրորդ կարգի պաշտօնաւարութեան առաջին աստիճանի բարձրացաւ։

Պրուսացի Իտաիկ վարժարանի դասատու Ահմէտ և Հայտար էֆէնտիները իրենց անդուլ ջանից ու աշխատութեանց ի վարձատրութիւն հինգերորդ կարգի Մէճիտիէի պատուանշանին ընդուներ են։

Անցեալները ծունոց պատրիարքարանի կողմ Մօտթ—Ալթոզ խորհուրդ և տեղնէ մը ի վեր պոլիս վերադարձող ճանճահաւզովը երեքշաբթի օր Ազգային Սինոթի ընդհանուր ժողովին առջև իւր ըրած գործոց տեղեկագիրը կարդաց։

Լոնտրայէն Պասիրեթ լրագրին հոկտ. 24 թուականոտ քաշուած հեռագիր մը Սուլթանիէ անուն կայսերական շոգենաւին հոն հասնիլը կիմացնէ, որուն հետ մէկտեղ նորոգութեան կարօտ մասերը անվիջապէս չնուիլ սկսուելն ալ կը ծանուցանէ։

Հասարակաց կրթութեան պաշտօնեան նկատելով քոր գաւառներու մէջ գտնուած Ռուշտիէ դպրոցներուն դասատուք տեղական իշխանութեան հրամանին ներքև ըլլալով, ասոնց շարունակ հրաժեշտներէն գրեթէ տարւոյն մեծ մասը կը կորսուի ի մեծ յետադիմութիւն աշակերտաց, որոշեր է որ այսուհետև Ռուշտիէներու դասատուք տեղական իշխանութեան միջոցաւ ուղղակի հասարակաց կրթութեան խնդրատուները ղրկեն իրենց հրաժարագիրը և պաշտօնատունն ալ իրեն պիտի վերապահէ ըստ պատշաճի այդ հրաժարագրերուն պատասխանելու իրաւունքը։

Այս յայտարարութիւնը պաշտօնական ծանուցմամբ մը ղրկուած է բոլոր ընդհանուր կառավարչաց, որպէս զի իմացնեն բոլոր իրենց գաւառին մէջ գտնուած դասատուաց թէ՝ այս թուականէս որ գաւառին

մէջ որ են, ամբողջ հինգ տարի հան իրենց պաշտօնը պիտի վարեն։

Տաճկականը Թերթեր՝ երկուշաբթի օր վսեմորի մէջ ծանասցյ եղող նաւուն վրայ խօսելով կըսեն թէ, ճիշտ չոգենաւուց իրարու զարնուած միջոցին Առնաւուտգիւղի առջևէն կանցնէին Շերբէթի—Խայրիէյի 28 և 20 թիւ չոգենաւները՝ որոնք ամենակատարեալ անտարբերութեամբ մը իրենց ճամբան շարունակեցին, առանց նաւաբեկեալ ոգնութիւնն մ'ընելու համար վայրկեան մ'իսկ կենալու։

Կ'ըսեն թէ Թուռնա չոգենաւուն մէջ 5,000 ոսկի կայ եղեր որ Հերակլէն ածուխ առնելու համար տարուած էր. այս ալ մէկտեղ հաշուելով եղած վնասը 30,000 լիրայի կը հասնի որուն համար արդէն Փիլիճօռի դէմ դատ բացած է։

———

Իսկիւտարի բնակիչք խնդրագիր մը տուին Շերբէթի—Խայրիէյի ընկերութեան որպէս զի Բամազանի մէջ գիշերները Գալաթաշի և Սիրքէճի—իսկէլէսիէն Իսկիւտար գէթ երկու անգամ երթևեկութիւն ընելու համար չոգենաւ մը յատկացնէ։

Այս խնդրագիրն առարկողները Բամազան ամսոյն մէջ պոլիս անցնելու անհրաժեշտութիւնը և նաւակներու երթևեկութիւններէն առնի ունեցած վտանգները վրայ կը դնեն իրենց առաջարկութեան պատճառը։

———

Կայսերական կառավարութիւնը Պօնթա—Սերայի մէջ վար տեսակէն չուխայ չվնելու համար դարձեալ մը հինել տուեր է, ուսկից եկածը գինուորներու հանդերձից պիտի յատկանայ։

Կըսուի թէ նոյն քաղքին քսնակէչք 276687 դրուշի գումար մը նաւերեր են այս հիմնարկութեան օգնութիւն մ'ըլլալ ընդառ հաւատալու համար։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԻՍՏՐԻԱ—ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Վիէննա 28 Հոկտ.

Գիշերային ԺԱ մէջ կորուստները տե-

ղի ունեցան, բայց մարդիկ ձախողնելու կան։

Մեռնողներէն զոյգերուն վրայ հրամայուած է անվատահութիւնը տեղեկանալու վրայ է։

Կայսրը Նոյեմբեր 3 ին հոս պիտի վերադառնայ։

Գիւտճէին վրայ եղած լուրերը նպաստաւոր են՝

ԳԱՂԴԻԱ

Բարիզ 28 Հոկտ.

Մադ—Մահօն մարշալատը չտեղեց ընդունիլ միահեծանութեան յայտարարութեան դէմ եղող պատասխանական պատգամաւորութիւնը իրեն ներկայացնելը, յայտարարելով թէ կառավարութիւնը միշտ բարեկարգութիւնը պահելու եռանդ պիտի ըլլայ։

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Ղ. լաթիա 18 Հոկտ.

Ընդհ. Պարտ. Արժ. բաց		53	14
	պոց	53	30
	բարձր պին	54	1
	ցած	—	—
Սոսրէթէ Օսմանի 1, ս		9	10
Գանձատոմս 1872ի	» »	82	—
Սօսիէթէ Օթօման	» »	3	80
Պանք տը Գօնսթ.	» »	6	12
Ռիւմի Օսմէրօ Թիւրք	» »	3	18
Ռիւմի Իմպէրիալ Լ. Օ		12	30
Թրամվայ	» »	10	80
Րումելիի Արժ. Ֆր.		126	
» » Նոր	»	69½	
Փոխառ. 69ի (անկտրօն)		294	50
	65ի »	347	
	» 63ի »	372	
Ըրբօր		—	

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմ. ոսկին 100 դրուշի հաշուով

	Դր.	Փր.
Անգղ. ոսկի	110	25
Գաղղ. »	87	19
Բօլ	89	15
Ֆրըմից	51	30
Ճերման մէճիտ տարբ	101	20
Հինգնց	103	30
Մէթալիկ	104	10
Պլինճ	120	—

ԾԱՆՈՒՑ ՈՒՄ

Մխիթարեան տպարանը խթան պահանջիչ գնով կը տպուին նամակ, Ծանուցագիր, Հրաւիրագիր և այլն. և այլն. Տաճկերէն, Հայերէն Յունարէն, Գաղղիերէն, տառերով։

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՆԻՒԵԼԵԱՆ ՓՈՂՈՑ

Արևելեան փող կը հրատարակուի ամեն օր հասը 10 վարայի, այսինքն Հայ ազգասիկ ընթերցասիրաց դիւրամատչելի գնով։ Թերագրութիւնը պարտաւոր չհամարելով իր անձն կարող ու ձեռնհաս ընթերցողաց նաև այս գոհողութիւնն ընել, տարեկան բաժանորդագրութիւնը երեք կարգերու բաժանած է, իւրաքանչիւր կարգի ընտրութիւն՝ բաժանորդաց կարողութեանն ու խղճին յանձնելով։

Ա. կարգ բաժանորդագիր 1 Օսմ. ոսկի
Բ. » » 1 ½ » »
Գ. » » 2 » »

Ծանուցմունք ընդհանրապէս մէկ անգամի համար 1 արծաթ մէճիտի կը հրատարակուին, եթէ 10 տողէ աւելի չեն։

Աւելի անգամներու կամ 10 տողէ աւելի եղող ծանուցմանց հրատարակութեան համար մասնաւոր սակարկութիւն կը լինի։

Որ և է գրութիւն պէտք է ուղղել առ Տնօրէն-խմբագիրն Կ. Պոլիս վէզիր խան գետնայարկ թիւ 3 սենեակը։

———

Արևելեան փող ժամէ ժամուելէ զատ կը ծախուի նաև Պահեստ—Փոստասուճի Մ. Պօղոս աղայի խանութը, և Պէշիկթաշ, Օրթագիւղի, Գասըր—Գիւղէ բիւրօ լըտլըվէ և Սոքրի գիւղի։ Հիսարէ Պէյքօղլի տեղական թղթատարութեան հայտարաններն։

ՏԻՐ ԼՐԱԳՐՈՑ Կ. ԻՐԶԻՆԿԵԱՆԷԱՆ

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
ԲԱՐԹՈՂ ՍՈՒՐ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ց. ՄԻՒՀԷՆՏԻՍԵԱՆ
Կ. Պոլիս վէզիր խան գետնայարկ թիւ 30